

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Kršenje ljudskih prava i demokratije Sistem za rano upozoravanje Newsletter No. 22

Hapšenje i transfer Radovana Karadžića u ogledalu medija i političke elite

Radovan Karadžić, vođa bosanskih Srba u ratovima 1990tih, optužen od strane *Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ)* za genocid, istrebljenja, ubistava i etničko čišćenje, uhapšen je u Srbiji 21. jula 2008 godine. Njegovo hapšenje izazvalo je ogromno iznenađenje, s obzirom da je fokus pažnje bio na generalu **Ratku Mladiću**, dok je izgledalo da je **Radovan Karadžić** prepušten zaboravu.

Čim se saznalo za hapšenje, dve televizije koje imaju nacionalne frekvencije (FOX i TV B92) su prekinule redovne i pokrenule dinamične specijalne programe u kojima je praćen tok događaja s tim u vezi i emitovane vesti, komentari i analize. Karakteristično je da su izostale¹ izjave zvaničnih predstavnika vlasti i vladajućih političkih partija. S druge strane, oštre „patriotske“ izjave čule su se iz opozicionih krugova. Javni servis RTS nije prekinuo program nego se – posle dvosatnog zakašnjenja - opredelio za vesti bez komentara, na osnovu dosadašnjeg iskustva može se pretpostaviti, u očekivanju odgovarajućih instrukcija.

Informacija o hapšenju **Radovana Karadžića** zvanično je potvrđena dan kasnije, na konferenciji za štampu koordinatora akcionog tima za saradnju sa Haškim tribunalom, ministra **Rasima Ljajića** i specijalnog tužioca za ratne zločine **Vladimira Vukčevića**. Novinarima, kojima nije dozvoljeno da postavljaju pitanja, **Ljajić** je pokazao dve fotografije **Radovana Karadžića** u svom skrivajućem identitetu i tako javnosti gladnoj senzacija servirao svojevrsni mamac: umesto o optuženiku za genocid, istrebljenje, progon i druge ratne zločine... javni diskurs je pretvoren u banalnu sapunsku operu u

¹ Lapidarno pismeno saopštenje kabineta Predsednika Republike predstavljalo je jedinu zvaničnu informaciju o hapšenju **Karadžića**.

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

kojoj se svesno zanemaruje ono što je najbitnije - ko, gde i kako je trinaest godina sakrivao i pomagao u sakrivanju **Radovana Karadžića**.

Sutradan po hapšenju **Karadžića**, novi ministar unutrašnjih poslova, socijalista **Ivica Dačić** je demantovao učešće MUP-a u akciji hapšenja, pa je kao zvanična ostala verzija je da su **Karadžića** uhapsile „službe bezbednosti”: ne precizira se da li je to BIA ili neka od vojnih službi (VBA i VOA).

Odbor za bezbednost Skupštine Srbije je na sednici posvećenoj hapšenju usvojio i predlog zaključka „da su službe bezbednosti Srbije u skladu sa zakonom pronašle i uhapsile **Radovana Karadžića**, te da je u skladu sa tim potvrđeni pravni poredak Srbije i opredeljenje za poštovanje međunarodnog prava”, pri čemu je (i) ovaj događaj ocenjen kao „ispunjavanje međunarodnih obaveza neophodno za očuvanje Kosova i Metohije”.

Osim činjenice da je uhapšen i lažnog identiteta (**Dragan David Dabić**) kojim se koristio, te da hapšenje nije izvršio MUP nego neidentifikovane „službe bezbednosti”, nijedna druga relevantna činjenica nije saopštena javnosti. Na taj način je otvoren put nebrojenim špekulacijama i manipulacijama u medijima.

Tako je ostalo sporno da li je uhapšen 18. jula (kako tvdi sam **Karadžić** i njegovi branioci) ili 21. što je zvanična verzija koju je potvrdila ministarka pravde **Snežana Malović**, potpisujući odluku o njegovom transferu u Hag.

Nakon prvobitnog šoka, način na koji su gotovo svi mediji izveštavali o hapšenju i isporučenju optuženog za ratne zločine **Radovana Karadžića**, ukazao je ne samo na neprofesionalnost medija, već i na još veći problem velikog broja medija koji se bave propagandom i naručenim i dirigovanim novinarstvom. Ova kombinacija neprofesionalizma i spinovanja priče o „nadrilekaru i belom magu **Dabiću**”, doveo je do toga da se ratni zločini za koje je **Karadžić** optužen i odgovornost za njegovo skrivanje - ko je znao i ko ga je štitio - „pokriju” petparačkom pričom o tome koje je kafane posećivao², o čemu je guslao, koju vodu je pio, kako je meditirao, tihovao, ko mu je bila ljubavnica... Mediji su bili preplavljeni svedocima koji su susretali ili sarađivali sa **Karadžićem** i njihovim emocijama i utiscima. U celu priču upleteni su i stručnjaci raznih profila koji su ojašnjavali ili čvrstinu karaktera **Radovana Karadžića** ili njegov psihološki profil. Novinar **Miša Brkić** je prvi upozorio da se stvara nov mit o usamljenom pravedniku koji je se dvanaest godina uspešno krije ispod novog identiteta, čineći to, tobož, bez tuđe pomoći i bezbednosne, logističke i finansijske podrške i zaštite. U poplavi tipiziranih tekstova – što,

² Novine su pune napisale o njegovom omiljenom restoranu (smeštenom u ilegalno sagrađenoj kući u N. Beogradu) sa simptomatičnim imenom *Luda kuća*, na čijem jelovniku se sada nalaze „Palačinci a la Radovan Karadžić”.

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

takođe, daje ozbiljan osnov za hipotezu da su inspirisani iz iste „kuhinje“ – **Karadžićev** brat, brojni novinari, psiholozi i psihijatri, pravnici, stručnjaci (i „stručnjaci“) za bezbednost i druge srodne discipline, već nedeljama čine velike napore da ovakav imidž optuženog za brojne ratne zločine učine što uverljivijim. Dnevnik *Danas* je naveo samo mali deo naslova u novinama koji samo donekle ilustruju ton i sadržaj tog pristupa:

- "Ljubazni čikica Dabić"
- "Razigravao spermatozoide"
- "Radovan viđan sa izuzetno lepom ženom"
- "Radovana juče šišali 45 minuta"
- "Vešto se krio dr Dragan Dabić"
- "Pade Radovan usred Srbije! "
- "Karadžiću malo i dva života"
- "Hag - pokretna traka smrti"
- "Karadžić: Oprostite mi zbog Dabića"

Ovakvom pristupu nisu odoleli ni tzv. „ozbiljni“ elektronski i štampani mediji koji se nalaze pod direktnim ili indirektnim uticajem države.

S druge strane, veoma su retki posmatrači – poput sociologa **Srećka Mihailovića** – koji su ukazali na tu „neverovatnu količinu medijskog kiča ... i jednodušja i u pristupu i u sadržajima“ pri čemu su i „mnogi tzv. analitičari padali na testu morala i pameti i izjednačavali“ zločinca sa genijem ili herojem.

Posebnu dimenziju ovom slučaju daju pravni stručnjaci koji se uključuju u raspravu da bi ga osvetlili sa tog aspekta. Ne obazirući se na brojne advokate koji su optuženog zdušno predstavljali kao žrtvu, ovde ćemo izdvojiti primer jednog od istaknutih pravnika i profesora Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, **dr Milana Škulića**³ koji u napisu u dnevniku *Politika*⁴ 29.07.2008. (naslov: „Jataci i 'hajduci'“) negira mogućnost krivičnog progona takozvanih jataka, pri čemu se poziva na načelo prezumpcije nevinosti: pošto **Karadžić** (još) nije pravosnažno osuđen, ne mogu se goniti lica koja su mu pomagala pri skrivanju. Pri tome je dr **Škulić** "lično potpuno ubeđen da onaj ko mu pomaže nije učinio

³ **Škulić**, koji je bio u grupi profesora *Pravnog fakulteta* koji su potpisali *Izjavu o nelegitimnosti haškog Tribunala* (septembar 2001.), obavlja brojne odgovorne funkcije u državnim organima (Predsednik Radne grupe Ministarstva pravde Republike Srbije za izradu novog zakonika o krivičnom postupku i član radnih grupa za izradu zakona: o saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom; o izmenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku; o državnim organima u postupku za krivična dela organizovanog kriminala), a od juna 2006. je i na dužnosti Generalnog sekretara Sekretarijata za podršku sprovođenju Nacionalne strategije reforme pravosuđa Republike Srbije.

⁴ Vladi blizak dnevnik u kojem država Srbija ima značajno vlasničko učešće.

nikakvo krivično delo". Ovaj tekst treba čitati kao ozbiljno upozorenje ili najavu da se pojedini državni organi spremaju na definitivno zataškavanje uloge tajnih službi i političara u skrivanju **Radovana Karadžića**.

Uporedo sa iscrpljivanjem priče o „belom magu“ i „fascinantom dr Dabiću“, domaći mediji, svi bez izuzetka, počinju da aktiviraju priču o navodnom sporazumu između **Karadžića** i američkog pregovarača **Holbruka**, po kojem je **Karadžiću** predloženo povlačenje iz javnog i političkog života, a za uzvrat garantovan imunitet pred haškim Tribunalom. U poplavu spekulacija o navodnom sporazumu uključuju se i bivši funkcioneri **Miloševićevog** režima, **Karadžićevi** saborci sa Pala, aktuelni političari (ali uglavnom ne iz vlasti), kao i ozbiljni analitičari, ali i portparolka haškog tužilaštva u vreme **Karle del Ponte**, **Florans Artman**. Teorija zavere, sad upakovana u amoralnost američke diplomatije, ima za cilj da sakrije osnovnu činjenicu da je **Karadžić** uhapšen i izručen Tribunalu zbog optužbi za genocid i druge teške zločine protiv čovečnosti. Ako je priča o „belom magu“ trebalo da posluži da se skrene pažnja sa jataka, nova priča o **Holbruku**, bez obzira da li je utemeljena ili ne, je poslužila da se skrene pažnja sa zločina zbog kojih je **Karadžić** optužen i da se odgovornost svali na međunarodnu zajednicu, posebno Ameriku, Francusku i Veliku Britaniju.

Najnovija, treća faza spinovane priče o **Radovanu Karadžiću** kao žrtvi političkih i drugih igara počela je objavljivanjem vesti o nalasku njegove torbe sa prenosnim računarom, disketama (na kojima je, navodno, memorisana građa za **Karadžićevu** odbranu pred Tribunalom) i neke lične stvari. Način na koji je priča puštena u javnost, izjave **Karadžićevih** advokata i komentari niza novinara, analitičara i drugih posmatrača⁵, navodi na pomisao da iza ove epizode – ali i hapšenja – stoje inostrane obaveštajne službe koje i na taj način pokazuju svoj neprijateljski stav prema Srbiji.

Pri svemu tome primetno je ćutanje srbijanskih političara. Osim *Srpske radikalne stranke* (SRS), koja je organizovala masovne proteste zbog hapšenja **Radovana Karadžića**, čak ni *Demokratska stranka Srbije* (DSS) nije reagovala na način na koji se to očekivalo. Upadljiva je ćutnja donedavnog premijera, tvrdog nacionaliste **Vojislava Koštunice** koji je u jednom intervjuu samo usputno doveo u pitanje legitimnost Tribunala.

Reakcije predstavnika vladajuće *Demokratske stranke* (DS) bile su na ivici diskretnosti, dok se njeni koalicioni partneri – *Srpski pokret obnove* (SPO) i *G17plus* – nisu izjašnjavali.

⁵ Ovakvim špekulacijama doprinose konfuzna i neuverljiva objašnjenja predstavnika *Nacionalnog saveta za saradnju sa haškim Tribunalom*.

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Predsednik **Milošević** *Socijalističke partije Srbije* (SPS) **Ivica Dačić** dao je izjavu⁶ isključivo kao ministar unutrašnjih poslova da MUP nema nikakve veze sa hapšenjem **Radovana Karadžića**, dok je predsednica *Narodne skupštine* **Slavica Djukić-Dejanović** (SPS) tu vest primila „sa tugom”.

Ministar spoljnih poslova **Vuk Jeremić** je prvi srbijanski zvaničnik koji je (za televiziju BBC) izjavio da Srbija saradnju s Hagom ne vidi samo kao međunarodnu obavezu u okviru evropskih integracija, nego i kao moralnu obavezu i način za individualizaciju zločina i krivice. Taj pristup je kasnije zapažen kod još nekih političara u vladajućim krugovima.

Predstavnici NVO o hapšenju **Karadžića** uglavnom se nisu izjašnjavali ili su se ograničavali na uobičajene fraze o „uslovima koje treba ispuniti zbog približavanja Evropi”. Izuzetak predstavlja predsednica *Fonda za humanitarno pravo* (FHP) **Nataša Kandić**, koja je u prvoj reakciji ukazala na zločine za koje je **Karadžić** optužen, dok **Sonja Biserko**, predsednica *Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji* naglašava da hapšenje „konačno u prvi plan istura njegove srbijanske (beogradske) mentore, arhitekta srpskog velikodržavnog projekta i čitavo društvo. **Radovan Karadžić** je slovio za istinskog, objediniteljskog srpskog lidera. U politiku ga je uveo **Dobrica Ćosić**, akademik i jedan od glavnih arhitekata srpskog nacionalističkog projekta. **Ćosić** je **Karadžića** smatrao „najdarovitijim srpskim političarem” i instalirao ga za lidera bosanskih Srba. Gđa **Biserko** smatra da je to razlog ćutanja upravo tog dela elite čiji je opstanak na sceni ovo hapšenje ugrozilo”. Ona podseća na deklaraciju oko 60 intelektualaca (1997) o obustavljanju postupaka Haškog tribunala protiv dr **Radovana Karadžića**, u kojoj se kaže da „hajka na Radovana Karadžića nema nikakvog pravog oslonca u stvarnim činjenicama”, te da je „sudbina Radovana Karadžića sudbina čitavog naroda”. Deklaraciju je inicirao **patrijarh Pavle** i ona je objedinila nacionaliste sa svih pozicija.

Vojislav Koštunica je bio **Karadžićev** zaštitnik, a njegova partija, DSS, sestrinska partija sa **Karadžićevom Srpskom demokratskom strankom** (SDS) od **Koštuničinog** izlaska iz DS i osnivanja DSS 1992. godine, u čemu mu je **Karadžić** aktivno pomogao. Pobedom **Koštunice** nad **Miloševićem** na predsedničkim izborima 2000. godine, nacionalistički blok je prvi put dobio demokratski legitimitet i podršku međunarodne zajednice. **Koštuničin** izbor je bio veliko ohrabrenje srpskom nacionalizmu, a time i očekivanjima da će Srbija zadržati svoj ratni plen, pre svega Republiku Srpsku. **Koštunica** često isticao da „nije normalno da srpski gradovi budu u inostranstvu” i da je

⁶ **Dačić** je u više navrata naglasio da MUP nije učestvovalo u hapšenju, već da se kasnije uključilo u istragu okolnosti **Karadžićevog** skrivanja (poreklo lažnog identiteta, identifikacioni dokumenti).

YUCOM

Komitet pravika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

su Srbi u Srbiji i BIH „samo privremeno razdvojeni“. A sam **Karadžić** je smenom vlasti u Beogradu dobio (zadržao) punu državnu podršku i zaštitu.

Hapšenjem **Karadžića** i odlaskom **Koštunice** zatvorilo se, tako, jedno poglavlje, jer sa scene nestaju dvojica ključnih ideologa velikosrpskog državnog projekta, naglašava **S. Biserko** i zaključuje da je predsednik Republike **Boris Tadić**, nakon većinskog izjašnjavanja građana za evropsku budućnost Srbije na izborima u maju 2008. godine, veoma bojažljivo potpisao *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju* (SAA) sa EU i dobio priliku da uđe u istoriju kao državnik.

Prognoza:

Ovde opisani odnos prema hapšenju **Radovana Karadžića** ne daje osnov da se sa sigurnošću zaključi da li je vlast spremna da se suoči sa nedavnom prošlošću ili će nastaviti sistematskim relativizovanjem zločina koje on personifikuje. Za sada je sigurno: politička i intelektualna elita u Srbiji (svesno?) propušta još jednu priliku da podvuče jasnu liniju diskontinuiteta sa politikom koja je do tih zločina dovela. Predstojeće suđenje **Radovanu Karadžiću** pred Haškim tribunalom daće definitivni odgovor na ova pitanja.

